

Ajakirjanike uuringu kokkuvõte

Vene õppekeele koolide gümnaasiumiastme
üleminek eestikeelsele aineõppele, oktoober 2008

Kommunikatsiooniagentuur Euro RSCG PR

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus	3
1. Uuringu metoodika.....	4
2. Valim	4
3. Uuringu teemad.....	4
4. Uuringutulemuste kasutamine	5
5. Uuringutulemuste kokkuvõte	6
5.1 Ajakirjanike informeeritus vene gümnaasiumide eestikeelsele õppele ülemineku kohta	6
5.1.1 Küsimus 1	6
5.1.2 Küsimus 2	7
5.2 Suhtumine vene õppekeelega koolide gümnaasiumiastme üleminekusse eestikeelsele aineõppele.....	9
5.2.1 Küsimus 1	9
5.2.2 Küsimus 2	10
5.2.3 Küsimus 3	11
5.3 Meedia suhtumine vene õppekeelega koolide eestikeelsele õppele ülemineku korralduslikesse aspektidesse	13
5.3.1 Küsimus 1	13
5.3.2 Küsimus 2	14
5.4 Ajakirjanike ootused, hinnang senisele meediasuhtlusele ülemineku teema raames	15
5.4.1 Küsimus 1	15
5.4.2 Küsimus 2	15
5.4.3 Küsimus 3	16
6. Uuringutulemuste järeldused ja soovitused	17
6.1 Järeldused	17
6.1 Euro RSCG PR soovitused	18

Sissejuhatus

Kommunikatsiooniagentuur Euro RSCG PR viis septembris-oktoobris 2008 läbi ajakirjanike uuringu, eesmärgiga selgitada välja, millised on Eestis elavate ning tegutsevate vene emakeelega ajakirjanike hoiakud ning suhtumised vene õppekeelega koolide gümnaasiumiastme eestikeelsele aineõppele üleminekusse. Uuringutulemused kaardistavad suhtumist üleminekusse Eesti vene kogukonna avaliku arvamuse kujundajate seas.

Allolev uuringutulemuste kokkuvõte on alusmaterjaliks Haridusministeeriumi Rahvusvähemuste hariduse osakonna senisest konstruktiivsemate ning efektiivsemate Eesti vene meediaga suhtlemispõhimõtete sõnastamisel.

Uuringutulemused on aluseks Haridusministeeriumi kui vene õppekeelega gümnaasiumide eestikeelsele aineõppele ülemineku eestvedaja **suhtekorralduse juhtimiseks üldiselt**, kuna uuringutulemused selgitavad, milliste eelhoiakutega, teadmiste taseme ning ootustega tuleb meedia esindajate puhul arvestada.

Alljärgnevalt tutvustame uuringu metodikat, uuringus osalenud Eesti vene ajakirjanduse esindajaid, uuringu teemasid ning läbiviimise põhimõtteid.

Seejärel on toodud uuringu tulemused erinevate teemade lõikes ning üldkokkuvõtte, järeldused ja soovitused suhtekorraldustegevuse kavandamiseks tulevikus.

Head uuringutulemustega tutvumist!

Jelena Petuhhova

Euro RSCG PR

1. Uuringu metoodika

Uuringu metoodikaks olid süvaintervjuud ajakirjanduse esindajatega. Süvaintervjuu on kvalitatiivuuringu vorm, kus intervjuu toimub uurija ja ühe sihtrühmaesindaja vahel.

Süvaintervjuude teostajaks oli Euro RSCG PR konsultant.

Uuring on läbi viidud vastavuses turundus- ja ühiskonnauuringute headele tavadele.

Uuring on läbi viidud erapooletult, vastajate osalemine uuringus oli vabatahtlik. Uuringu kokkuvõttes on selgelt eristatud uuringu tulemused ja Euro RSCG PR poolne analüüs ja soovitused.

Uuringutulemustes ei näidata tellijale, kellele konkreetselt tsiteeritud või refereeritud hinnangud kuuluvad.

2. Valim

Uuringu valimi koostamisel lähtuti sellest, et oleksid esindatud Eestis vene keeles tegutsevad suuremad meediaväljaanded, nii tele-, kui ka radio ning printväljaanded. Valimisse kuuluvad 15 ajakirjanikku.

Küsitletud lähtusid vastamisel enda kui ajakirjaniku või toimetaja nägemusest, samas enamikel nendest on ka omad koolivanuses lapsed ning võib väita, et kohati toetusid vastajad ka isiklikul kogemusel.

Praktiliselt kõik valimisse valitud ajakirjanikud on pika ajakirjandusliku kogemusega, paljud neist on töötanud erinevates väljaannetes. Enamik nendest ajakirjanikest on vene kogukonnas tuntud tegijad, seetõttu mõjutab nende arvamus ka ajakirjanduslikku kajastust, allikate ning lähtepunktide valikut.

Ajakirjanike nimekiri:

1. **Josef Kats**, Molodjož Estonii
2. **Ksenia Repson**, Postimees vene keeles
3. **Jana Gaitanova**, Linnaleht vene keeles
4. **Marianna Tarassenko**, Den za Dnem
5. **Jana Toom**, Stolitsa
6. **Inga Palmiste**, Raadio 4
7. **Olga Šubin**, Raadio 4
8. **Natalia Malleus**, PBK Eesti toimetus
9. **Jelena Poverina**, ETV „Aktuaalne Kaamera“ vene keeles
10. **Irina Butjajeva**, Molodež Estonii
11. **Jelena Solomina**, PBK Eesti toimetus
12. **Maksim Šmeljov**, Vesti Dnja
13. **Andrei Titov**, MK-Estonia
14. **Niina Voropajeva**, Severnoje Poberežje
15. **Jekaterina Setina**, Kalev Meedia

3. Uuringu teemad

Uuringu eesmärgiks oli selgitada välja

- ✓ Ajakirjanike informeeritus vene koolide eestikeelsele õppele ülemineku kohta
- ✓ Suhtumine vene koolide eestikeelsele õppele üleminekusse (positiivsed ja negatiivsed spontaansed seosed)

- ✓ Meedia suhtumine vene koolide eestikeelsele õppele ülemineku korralduslikesse aspektidesse
- ✓ Ajakirjanike ootused, hinnang senisele meediasuhtlusele ülemineku teema raames.

4. Uuringutulemuste kasutamine

Tegemist on kvalitatiivuuringuga. See tähendab, et uuringu tulemused pole laiendatavad üldkogumile, vaid kaardistavad võimalikke suhtumisi ja hoiakuid ilma hinnanguta sellele, kui levinud need sihtgrupi hulgas on.

Oluline on uuringutulemustest teha praktilisi ning rakendatavaid järeldusi. Euro RSCG PR esitab omalt poolt uuringutulemuste kokkuvõttena nõuanded, mida tuleks edasises suhtekorraldustegevuses silmas pidada.

5. Uuringutulemuste kokkuvõte

Alljärgnevalt on hinnanguliste kommentaarideta kirjeldatud vastajate hinnanguid ja seisukohti erinevatel uuringuteemadel. Hiljem, uuringutulemuste kokkuvõtte peatükis on toodud välja, millised on üldised tendentsid ning hoiakuid. Ühtlasi on igas alapeatükis toodud kõnekaid tsitaate uuringule vastanuilt.

5.1 Ajakirjanike informeeritus vene gümnaasiumide eestikeelsele õppele ülemineku kohta

5.1.1 Küsimus 1

Uuringu sissejuhatavaks küsimuseks paluti vastajatel öelda, millised uudised või sündmused seoses vene õppekeelega koolide gümnaasiumiastme eestikeelsele aineõppele üleminekuga neile esmajoonelt meenuvad?

Ajakirjanikud tõid siin välja erinevaid sündmusi ning üritusi. Meenus nii konkreetseid üritusi, nagu näiteks pressikonverents Rocca al Mares, kui ka üldist infotausta iseloomustavaid aspekte nagu näiteks õpetajate nappus ning probleemid õppematerjalidega.

Märksõnad:

„Haridusministeeriumi pressikonverents Rocca al Mares“

„Haridusministeeriumi Pressikonverents Pirita eralasteaias minister Lukase osavõtmisega“

„Kahe Kohtla-Järve gümnaasiumide direktorite lahkumisavaldused keeleinspektsiooni pärast“

„Kvalifitseeritute kakskeelsete õpetajate nappus“

„Rahaline lisatoetus koolidele, kus hakatakse eestikeelseid aineid plaanipärasest kiiremini rakendama“

„Üldine raske rahaline situatsioon haridusvaldkonnas“

Kolm ajakirjanikku ei suutnud meenutada mitte ühtegi ülemineku seotut konkreetset sündmust või uudist.

Neli respondenti andsid üldised vastused, nagu näiteks üks mainis kakskeelsete õpetajate nappust, teine aga rääkis õppematerjalide vajadusest vene koolides. Samuti oli ühe ajakirjaniku spontaanne vastus hoopis, kuidas on tema käinud Läti kogemusega tutvumas vahetult enne seda, kui Eestis hakkas nn reform toimuma.

Jagati ka muljet, et seoses raskema rahalise situatsiooniga haridusvaldkonnas läks vene gümnaasiumide ülemineku teema tagaplaanile ning sellest enam nii palju ei räägita.

Üks respondentidest mainis seda, et enamik Ida-Virumaa koolidest valis järgmise ülemineku õppeainena muusika.

Meenuti ka pressikonverents Rocca al Mares ning Pirita eralasteaias.

Üks respondent mainis Kooli kuu ettevõtmisi Eesti vabariigi 90.aastapäevale pühendatud ürituste raames.

Kõnekad otsesitaadid:

- ✓ „Augusti kuus olid kaks Kohtla-Järve gümnaasiumidirektorit sunnitud esitama lahkumisavaldused sellel põhjusel, et nad ei soovinud linnavalitsust kuidagi alt vedada, ning et linnavõimud Keeleinspektsiooni poolt määratud trahve maksaksid. Muidu mõlemad olid mainekad pedagoogid.”
- ✓ „Meenub, et lubati rahaliselt premeerima hakata vene koole, kes hakkavad ülemineku plaanist ette jõudma. Kõlab küll väga veidralt.”
- ✓ „Tundub, et üldise haridusvaldkonna raske situatsiooni ning vahendite kärpimise taustal läks vene koolide üleminek kuidagi tagaplaanile.”
- ✓ „Meenub Pirita eralasteaias korraldatud pressikonverents, kus minister Lukas pakus luua eraldi gümnaasiumiastme klassid ning Katri Raik püüdis näidata üleminekut eduka ettevõtmisena. Sügise alguses, kui hakati vaidlema riigi eelarve üle, ülemineku teema unustati ära ning enam nii tihti sellest ei räägitud.”

JÄRELDUS: Üldiselt võib öelda, et ajakirjanikel on teemast väga erinevad arusaamad. Ühtset rõhuasetust või pilti ei ole.

5.1.2 Küsimus 2

Teiseks palusime vastanuil nimetada, kes on neile olulisteks allikateks, kui nad kirjutavad üleminekuga seotuid materjale.

Märksõnad:

„Reformi vahetud osalejad“
„Koolidirektorid“
„Õpetajad“
„Õpilased ise“
„Laste vanemad“
„Psühholoogid“
„Haridusministeerium“
„Irene Käosaar“

Vastused olid väikeste erinevustega, aga suures osas sarnased. Ükski ajakirjanik ei piirdunud ühe allika mainimisega ning nimetas vähemalt kolm allikat.

Konkreetsetest inimestest nimetasid paljud rahvusvähemuste hariduse osakonna juhatajat Irene Käosaart. Mainiti ka keeleosakonna juhatajat Jaak Villerit ning Haridusministeeriumi avalike- ja välissuhete osakonna peaeksperti Tatjana Kiilot. Oli nimetatud ka üld- ja kutsehariduse asekanstler Katri Raik.

Kaks ajakirjanikku nimetasid olulise allikana haridusministrit.

Üks ajakirjanik mainis ka logopeedi. Veel üks respondentidest pidas oluliseks allikaks Tallinna Haridusametit. Mainiti ka linnavalitsusi Ida-Virumaa regioonis.

Kõnekad otsesitaadid:

- ✓ „Ei anna prioriteeti mitte kellelegi. Mida rohkem arvamusi, seda reaalsem on ka pilt.”

- ✓ „Mina nimetaksin kolm põhilist allikat – üks on reformi autorid, teine on selle teostajad ehk õpetajad ning kolmas on reformi ohvrid ehk lapsed.”
- ✓ „Üks allikatest on minu jaoks ka Rahvusvähemuste hariduse osakond, mida juhatab Irene Käosaar. Minu arvates väga asjalik spetsialist ning adekvaatne inimene.”

JÄRELDUS: Torkas silma, et soovitakse saada kommentaare eelkõige konkreetsetelt spetsialistidelt, mitte niivõrd ministrilt. Samuti on allikateks koolide esindajad ning vanemad.

5.2 Suhtumine vene õppekeelega koolide gümnaasiumiastme üleminekusse eestikeelsele aineõppele

5.2.1 Küsimus 1

Selle teema juures palusime esiteks ajakirjanikke loetleda peamisi pooltargumente vene õppekeelega koolides eestikeelsele aineõppele üleminekuks. Enamik põhjendustest oli seotud eesti keele õppimise vajadusega.

Märksõnad:

- „Eesti keele õppimine“*
- „Keele õppimine on igati hea, vaid mitte aineõpe teises keeles“*
- „Eesti keele õppimine karjääri tegemiseks“*
- „Eesti keele oskus edasiseks õppimiseks ülikoolis“*
- „Võõras keeles õppimise kogemus on kasulik“*
- „Eestis elamine vajab keele oskust vaid mitte selliste meetoditega“*
- „Eesti kultuuri tundmine“*
- „Tegelikud eesmärgid eristuvad riigi poolt deklareeritust“*

Valdav osa respondentidest vastates küsimusele andis ka seletavat märkust selle kohta, et eesti keele õppimine on küll vajalik ja kasulik ka edasises elus, vaid ei ole õige teha seda praeguste meetoditega.

Kõnekad otsesitaadid:

- ✓ *„Mõistlikke argumente on. Kui mõelda, et gümnaasium on juba ülikooli eelaste, siis õpilased, kes sinna lähevad on loogiliselt mõeldes otsustanud ilmselt edasi ka ülikooli astuda. Õppida on kõige parem kodumaal ning selleks on vaja eesti keele oskust, terminite valdamist. See olekski pragmaatiline huvi. Omaasi, kuidas reformi läbi viiakse.“*
- ✓ *„Põhiline pooltargument on see, et reform annab võimalust saada võõras keeles õppimise kogemust juba koolivanuses. Oleks minul selline kogemus, siis prooviksin ülikooli sisse astumisel saada kohe huvitava eriala eestikeelsesse gruppi.“*
- ✓ *„Üleminek ise on mõeldud selleks, et keele ära õppida. Samas ei ole võimalik selle probleemi lahendada olemasolevate vahenditega, alustades kaadritest. Ei ole õpetajaid, just eesti emakeelega õpetajaid, kes oleksid nõus töötada vene koolis vene lastega ning ka vene vanematega. Selles mõttes võiksid koolid ise oma variante otsida, kuidas efektiivsemalt keelt õppida. Aga põhiline probleem seisneb ikkagi kaadrites. Üles ehitada sellise bilingvaalse suhtlemise keskkonna oleks võimalik ainult sellesse protsessi eesti õpetajaid kaasates.“*
- ✓ *„Arvestades seda, kuidas seda reformi läbi viiakse, näen ainult ühte pooltargumenti – nüüdsest kõik teavad, millised olid tegelikud ülemineku eesmärgid erinevalt sellest, mida deklareerib riik ehk vene kogukond kaotas illusioonid.“*

JÄRELDUS: Eesti keele valdamist peetakse oluliseks elu osaks ning konkurentsitõstmise peamiseks eeliseks. Samas arvatakse, et keele õppimiseks on valitud valed meetodid.

5.2.2 Küsimus 2

Teiseks palusime ajakirjanikel loetleda peamisi vastuargumente vene õppekeele koolides eestikeelsele aineõppele üleminekuks.

Märksõnad:

- „Üleminek on ettevalmistamata“*
- „Kõike tehakse kähku ning läbimõtlematult“*
- „Õpikute nappus“*
- „Ei ole kakskeelseid õpetajaid“*
- „Kahjustab teadmiste saamist“*
- „Kirjaoskamatus“*
- „Poliitiline otsus“*
- „Liiga intensiivne poliitiline taust“*
- „Üleminek ülemineku pärast“*
- „Teeb õppeprotsessi keerulisemaks“*
- „Keeleinspektsiooni poolt kujundatud vene õpetajaid alandav olukord“*
- „Mitte integratsioon vaid assimilatsioon“*
- „Vene õpetajatele mõeldud kvalifikatsiooni tõstmise koolituste nappus“*
- „Vene kooli marginaliseerimine“*
- „Pärast reformi tulevad vene koolidest vaid töölisel, madala sotsiaalklassi esindajad“*
- „Kakskeelne inimene on ikkagi erand“*
- „Ei ole tõestatud, et aineõpe võõras keeles on efektiivne süsteem“*

Valdav osa küsitatud ajakirjanikest mainisid nõrgeneva teadmiste taseme probleemi. Vastustes toodi esile kakskeelsete õpetajate ning õppematerjalide nappuse probleem, rõhutades seda, et üleminek on ettevalmistamata. Räägiti, et üleminek tähendab lisakoormust, mis ei ole aus vene emakeelega õpilaste suhtes. Lisaks sellele nimetasid paljud ka psühholoogilist stressi.

Suurem osa ajakirjanikest tunnistasid, et ei saa aru, miks on eesti keele õppimiseks valitud eestikeelse aineõpetuse meetod, miks ei ole riik valinud teed, mis näeb ette eesti keele tundide suurendamist.

Kaks ajakirjanikku ei leidnud vastuargumente sellisel juhul, kui tegemist on osalise, mitte täieliku üleminekuga eestikeelsele aineõppele.

Kõnekad otsesitaadid:

- ✓ *„Ükskõik, missugust informatsiooni on ikkagi kergem omandada emakeeles. On küll bilingvaalseid peresid, aga nad on pigem erandid. Samas ei ole olnud katseid tõestada, et eestikeelse aineõpetuse süsteem on parem kui teised keeleõppimise süsteemid. Minu arvates on parem suurendada eesti keele tunde.“*
- ✓ *„Seadus eestikeelsele aineõppele üleminekust oli vastu võetud orienteeruvalt üksteist aastat tagasi. Reaalne ettevalmistamine algas alles kaks-kolm aastat tagasi. Kõike tehakse kiirustades ja seetõttu halvasti. Ei ole kaadreid. Õpikud on primitiivsed. On hästi näha, et ülemineku põhjuseks on poliitiline otsus.“*
- ✓ *„Reformi tulemuseks on see, et vene emakeelega lapsed on sunnitud kaks korda rohkem pingutama ning lisaraha eest kursustel käima selleks, et jõuda korraliku elutasemeni. Vastasel juhul satuvad nad tööliste hulka või asotsiaalsesse keskkonda.“*
- ✓ *„Ühtegi vastuargumenti ma ausalt öeldes ei näe. Rõhutan aga, et see on juhul kui tegemist on osalise üleminekuga. Võib olla, et Estika raames oleks ainete*

eestikeelset õpetamist parem rakendada juba kaheksandast või üheksandast klassist. Gümnaasiumiaste ei ole kõigile mõeldud.”

JÄRELDUS: Valitseb arusaam, et üleminek on poliitiline otsus. Samuti on välja toodud hirm seoses võimaliku teadmiste taseme languse ning tulevikus vene kogukonna marginaliseerumisega.

5.2.3 Küsimus 3

Selle teema juures paluti ajakirjanikke esitada ka oma isiklikku suhtumist üleminekusse.

Valdav osa ajakirjanikest kirjeldasid oma suhtumist kui negatiivset. Olid ka ajakirjanikud, kelle seisukoht oli ambivalentne ning väiksem osa respondentidest (kaks ajakirjakut) avaldasid positiivset suhtumist.

Kõnekad otsesitaadid:

- ✓ *„Minu suhtumine on negatiivne. See 60/40 suhe on ebaproportsionaalne. Las õpetatakse eesti keeles Eesti kirjandust. Reaalainete võõras keeles õppimine põhjustab teadmiste taseme langust.”*
- ✓ *„Reform ei pea teadmiste saamise protsessi kahjustama. Soovitud ning tegelik ei klapi kuidagi kokku. Illusioonid ja plaanid purunevad kildudeks reaalsusega kokku puutudes, sest ei ole piisavalt finantseerimist, ei ole ressursse. Tekib ju küsimus – milleks seda tehakse?”*
- ✓ *„Üldises mõttes on minu suhtumine negatiivne, sest heade eesmärkide saavutamiseks on valitud valed meetodid. Selles mõttes, et võib keelt õppida ka lisades eesti keele tunde.”*
- ✓ *„Suhtumine on selline, et reform on liiga toores, täiesti läbimõtlemata. Selline tunne tekib, et mitte keegi Haridusministeeriumis ei anna endale eriti aru, kuidas see üleminek peaks käima. Mulle tundub, et üleminek eestikeelsele aineõppele ei tohi olla sunniviisiline.”*
- ✓ *„Minu isiklik suhtumine on negatiivne. Sest tekib kogu aeg tunne, et elad Tuhkatriinuna sind vihkava võõrasema peres. Arvan, et üleminek ei anna midagi kasulikku minu lapsele. Arvan, et eesti keele õppimine läheks kiiremini, kui lõpetataks siin elavate venelaste nõukogudeaegsete diktaatorite pattude eest pidev karistamine. Juba praegu olen sunnitud maksma oma lapse lisatundide eest.”*
- ✓ *„Mul ei ole veel kuidagi oma arvamust tekkinud. Ühelt poolt plussiks on see, et ülikoolide valik saab laiemaks. Samas on tähtis mitte püüda teha vene lastest nn „bilingvaalseid“ inimesi, kes lõppkokkuvõttes ei tea korralikult ühtegi keelt. Eesmärk on ju selles, et anda lastele haridust, mitte muuta eesti keel nende emakeeleks.”*
- ✓ *„Minu suhtumine on positiivne. Tingimuseks on ainult see, et kõik vastutavad instantsid peavad suhtuma sellesse mitte niisama kui formaalsusesse, vaid kui vajalikusse ning tõesti kasulikusse asjasse. Vaatamata internetiportaalide kommentaatorite vingumisele jäävad enamik neist elama Eestisse, kus on eesti keeles saadud riigiharidus eneseteostamise esimene aste.”*

JÄRELDUS: Suhtumine on negatiivne ja tugineb emotsioonidele. Valitseb arusaam, et vene emakeelega laste peal tehakse sotsiaaleksperimenti.

5.3 Meedia suhtumine vene õppekeelega koolide eestikeelsele õppele ülemineku korralduslikesse aspektidesse

5.3.1 Küsimus 1

Selle teema raames paluti ajakirjanike hinnata vene õppekeelega koolide valmidust eestikeelsele aineõppele üleminekuks.

Märksõnad:

- „Kolm“ kooli hindamissüsteemi järgi“
- „Ei ole valmis“
- „Õpetajate nappus“
- „Eesti emakeelega õpetajad ei tule vene koolidesse“
- „Üksikud koolid on valmis“
- „Valmidus on väga individuaalne“

Kõik küsitatud ajakirjanikud olid seisukohal, et koolid ei ole valmis üleminekuks. Kõik nimetasid olulisimaks probleemiks kaadriküsimust.

Kõnekad otsesitaadid:

- ✓ „Koolid ei ole valmis. Direktorid küll raporteerivad, aga kui hakkas reaalne üleminek, selgus, et õpetajad ei ole valmis. Kursustel õpetatakse õpetajatele eesti keelt, vaid reform nõuab eraldi kakskeelseid aineõpetajaid. On probleeme ka õpikutega, mis on väga halvasti koostatud.“
- ✓ „Võib olla moraalselt on gümnaasiumid valmis. Seadus on vastuvõetud ning midagi ei saa muuta. Ainult inimressurssi ei ole, kakskeelseid õpetajaid. Reformi tõttu on aktuaalseks muutunud ka sotsiaalne probleem – häid õpetajaid, kes ei oska eesti keelt, visatakse koolist tänavale. Hea, et oli ülemineku kava Mailis Repsi ajal koostatud – evolutsioon on alati parem, sest see on aeglane protsess.“
- ✓ „Kasutatakse eesti koolide õpikuid, mis viib selleni, et vene õpilasel kaob huvi õppimisprotsessi vastu, sest ta lihtsalt ei saa aru, mida temast tahetakse.“
- ✓ „Aineõpetaja peaks siis olema eesti keele emakeelena rääkija. Muidu õpetatakse aktsendiga eesti keelt.“
- ✓ „See võiks olla väga alandav olukord ka vene koolide õpetajatele, keda õpilased ei ole veel taolises rollis näinud. Õpetaja autoriteet langeb. Aus ning õiglane see reform kindlasti pole. Võiks kuidagi teistmoodi teha – korraldada näiteks nendele vene lastele, kes tahaks ütleme füüsikat edasi õppida, eesti koolides fakultatiivfüüsikatunde.“
- ✓ „Mul on siin väga range seisukoht. Koolid ei ole valmis, sest nad ise ei taha valmis olla. Vanemad ja õpetajad võiksid ise ka kursustele minna.“

JÄRELDUS: Arvatakse, et eesti keeles peaksid õpetama kas eesti emakeelega või kakskeelsed õpetajad ilma aktsendita. Kritisereetakse õpikute adekvaatsust.

5.3.2 Küsimus 2

Ajakirjanikke paluti anda oma hinnang Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevusele ülemineku protsessi korraldamisel.

Oli ajakirjanikke, kes olid Haridusministeeriumi suhtes väga kriitilised:

- ✓ *„Ministeerium tegi oma tööd halvasti.“*
- ✓ *„Kuna pilt on selline, nagu ta praegu on, siis hästi ministeerium oma töö küll ei teinud.“*
- ✓ *„Arvestades seda, et vastav seadus oli vastuvõetud kui ma ei eksi 1997. aastal, siis ministeeriumi ettevalmistamistegevusele, mis oli enne 2006.a, paneks mina "ühe". Ettevalmistust ei olnud, olid vaid mõttetus vaidlused.“*
- ✓ *„Õpikute osas on üleminek täiesti ettevalmistamata.“*
- ✓ *„Ministeerium annab vaid direktiive. Muud ei ole eriti midagi.“*
- ✓ *„Ministeerium hakkas ettevalmistamistööd tegema liiga hilja.“*
- ✓ *„Ei ole olnud piisavalt ettevalmistustegevust. Näiteks ei ole ma kuulnud riiklikest tellimustest kakskeelsete aineõpetajate kohtadele ülikoolides.“*

Oli ajakirjanikke, kelle suhtumine on positiivne informeerimisaspektis:

- ✓ *„Koolide informeerimine on olnud pigem edukas. Vanemate informeerimine samuti.“*
- ✓ *„Ministeerium informeerib, mis toimub. Samas on vähe inimesi, vähe finantseeringut.“*

JÄRELDUS: On üldine arusaam, et Haridusministeerium annab vaid direktiive ja informeerib, mis ei ole ajakirjanike arvamusel piisav ülemineku protsessi edukaks toimumiseks.

5.4 Ajakirjanike ootused, hinnang senisele meediasuhtlusele ülemineku teema raames

5.4.1 Küsimus 1

Uuringu viimases osas paluti ajakirjanikke jagada oma hinnanguid ning ootusi meediasuhtlusele, pakkudes neile esiteks hinnata Haridus- ja Teadusministeeriumi senist meediasuhtlust.

Märksõnad:

„Avatud“

„Eduraport“

„Ei räägita tegelikest probleemidest“

Haridus- ja Teadusministeeriumi suhtlemisstiili hinnati kui avatud ning suhtlemiseks valmis. Üks ajakirjanikest võrdles Kaitseministeeriumiga ning võrdlus oli Haridusministeeriumi kasuks.

Üks ajakirjanik ütles, et ministeeriumipoolne kommunikatsioon hilines ning sellega oleks pidanud alustama pigem eeletapil. Samas olid valitud valed kanalid, mis ei saanud edastada informatsiooni kõigile.

Rohkem kui pool ajakirjanikest nägid probleemi selles, et vaatamata avatusele raporteeritakse liiga palju ülemineku edukusest, millesse on ajakirjanikel vähe usku. Meenutab nõukogudeaegset raporteerimist.

Kõnekad otsesitaadid:

- ✓ *„Haridusministeerium ei ole valmis oma vigu tunnistama. Kõik need pressikonverentsid on lihtsalt „Hurraa!“-pasun. Ametnikud kardavad vist oma näo kaotada. Oleks kasulik, kui analüüsitakse hoolikalt näiteks seda, kuidas lätlastel läheb.“*
- ✓ *„Ministeerium suhtleb väga hästi. Ei ole sellega mingeid probleeme. Jah, raporteerib edukusest, aga see on meil normaalne, kes siis ministeeriumitest teisiti teeb?“*
- ✓ *„Ministeerium on avatud, aga tekib tunne, et nad püüavad oma seisukohta peale suruda. Ministeeriumi käsitluses võiks olla rohkem informatsiooni tegelikust olukorrast. Ministeerium ei tohi olla pealiskaudne.“*
- ✓ *„Potjomkini küla korraldatakse hästi – eduraportid on kõrgeimal tasemel.“*

JÄRELDUS: Võib öelda, et Haridus- ja Teadusministeeriumi suhtlemist hinnatakse üldiselt avatuks. Samas peetakse seda liiga propagandistlikuks.

5.4.2 Küsimus 2

Viimasena küsiti ajakirjanikelt nende ootustest edasisele meediasuhtlusele. Esiteks paluti nimetada neid allikaid, kellelt edaspidi tahetakse rohkem informatsiooni saada ning kelle arvamus rohkem huvitab.

Valdav osa ajakirjanikest oli seisukohal, et ministeeriumi positsiooni on pigem teada. Rohkem soovitakse saada informatsiooni koolide esindajatelt, eriti õpetajatelt ning õpilastelt.

Osa ajakirjanikest andsid ka seletava märkuse, et on kõige raskem saada informatsiooni õpetajatelt, sest viimased kardavad rääkida olemasolevatest probleemidest avalikult. Ajakirjanikud oletavad, et õpetajatele on väga lihtne survet avaldada ning surve avaldamine käib mitte nõ ametnike tellimusel, see käib kooliadministratsioonide tasemel.

Allikad, mis huvitavad rohkem:

„Õpetajad“
„Koolidirektorid“
„Õpilased“
„Vanemad“
„Psühholoogid“
„Eestivälised allikad“

Allikad, mis huvitavad vähem:

„Haridusministeerium“
„HM Rahvusvähemuste hariduse osakond“

5.4.3 Küsimus 3

Teiseks paluti respondente loetleda, millist ning mis vormis informatsiooni ülemineku kohta sooviksid nad edaspidi saada.

Valdav osa ajakirjanikest sooviksid eduraportite osakaalu vähendamist.

Informatsioon, mis huvitab rohkem:

Statistilised andmed:

- vene koolide lõpetanute keskmised hinded*
- vene koolide lõpetanute tulemused ülikooli sisseastumisel*
- vene õppekeelega koolide õpilaste tulemused vene keele riigieksamitel*
- vene õppekeelega koolide õpilaste tulemused eesti keele riigieksamitel*

Statistiliste andmete analüüsid

Analüüside kommentaarid spetsialistide poolt

Välismaa bilingvaalse õppemethodikate spetsialistide kommentaarid

Analüüs anonüümsete küsitluste baasil

Regulaarne meeleolude monitooring

Tulemuste aruanded

Uudised uute õpikute kohta

Informatsioon, mis võib olla huvitav:

Pressiteated

Individuaalsed intervjuud

Kommentaarid hinnangutega

Informatsioon, mis huvitab vähem:

Pressikonverentsid

6. Uuringutulemuste järeldused ja soovitused

Suhtekorraldusbüroo EURO RSCG PR poolt septembris - oktoobris 2008 läbi viidud süvaintervjuudest ajakirjanikega selguvad järgmised olulised momendid, millele Haridus- ja Teadusministeerium kui vene õppekeele eestikeelsele aineõppele ülemineku eestvedaja peaks avalikkusega suhtlemisel tähelepanu pöörama.

6.1 Järeldused

1. **Ajakirjanike informeeritus ülemineku kohta on üldjoontes rahuldav.** Ükski ajakirjanik ei piirdu ühe allikaga. Kasutatakse nii ametlikke kui ka mitteametlikke allikaid. Haridus- ja Teadusministeeriumi kõne- ja võtmeisikud ülemineku temaatika raames on ajakirjanikele hästi tuttavad ning loonud nendega pideva kontakti.
2. **Ülemineku teemat võetakse tõsiselt ja emotsionaalselt.** Vene õppekeele gümnaasiumide eestikeelsele aineõppele üleminekut peetakse vene kogukonna tulevikku määratlevaks nähtuseks. Ülemineku teostamise näitel hinnatakse üldist riigipoolset suhtumist vene kogukonnale.
3. **Ajakirjanike suhtumine üleminekusse on üldjoontes negatiivne.** Kuigi kõik küsitletud ajakirjanikud hindavad eesti keele õppimise eesmärgi positiivseks, valitseb seisukoht, et valitud meetoditega ei saa selle eesmärgini jõuda. Põhiliseks argumendiks on inim- kui ka rahaliste ressursside nappus ning eestlastest õpetajate mittetahtmine tulla vene koolidesse. Ajakirjanikud ei saa piisavalt argumentatsiooni, miks on valitud ülemineku rakendamise variant.
4. **Ajakirjanike hinnang koolide ettevalmistamisele on negatiivne.** Kõige suuremaid probleeme nähakse õpetajate ja õppematerjalide nappuses. Samas koolide moraalset ettevalmistust hinnatakse pigem positiivselt.
5. **Haridus- ja Teadusministeeriumi peetakse üldjoontes meediaga avatult suhtlevaks.** Kuigi peetakse Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt tulevat informatsiooni pigem formaalseks. Valitseb arusaam, et ministeerium tegeleb mitte informeerimisega probleemidest ning nende lahendustest, vaid ülemineku edukuse propageerimisega, mis ei vasta ajakirjanike ootustele. Sellest tuleneb paljudel ajakirjanikel tunne, et negatiivset infot püütakse peita.
6. **Haridus- ja Teadusministeeriumilt oodatakse rohkem analüütilist informatsiooni ja kaasatud ekspertide mitte poliitikute hinnanguid.** Ajakirjanikud ootavad rohkem faktilist informatsiooni, näiteks statistilisi andmeid ning analüüsi, ekspertide hinnanguid. Samuti oodatakse rohkem ülemineku tulemuste kommunikeerimist. Kui tegemist on probleemiga, siis oodatakse ministeeriumilt ka lahendust.
7. **Ajakirjanike suhtumine ülemineku korralduslikesse aspektidesse on üldjoontes negatiivne.** Negatiivselt hinnatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevust ettevalmistusperioodil, mis kestab 11 aastat seaduse vastuvõtmisest. Seda, et ettevalmistamistöö praktiliselt puudus, seostatakse sellega, et ministrid-poliitikud ei tahtnud enda peale poliitilist vastutust võtta. Samas hinnatakse protsessi korraldamisel positiivselt seda, et lõppude lõpuks on otsustatud etapiviisilise ülemineku läbiviimise kasuks, mis näeb ette aeglasemat ülemineku varianti.
8. **Ootused ja lootused koostööle eesti kogukonnaga ei ole veel kadunud.** Üldjoontes valitseb ajakirjanike seas arusaam üleminekust kui poliitilisest

otsusest, mille deklareeritud eesmärgid ei vasta tegelikele eesmärkidele. Väljapääs nähakse koostöös eesti kogukonnaga, sealhulgas ka eesti õpetajate kaasamises vene koolidesse, paindlikkuse demonstreerimises poliitikute poolt ning kogu eesti kogukonna tolerantsuse tõstmises. Haridusministeeriumilt oodatakse deklareeritud eesmärkide nimel muretsemist vene laste haridustasemest, vaid mitte nende lojaalsest suhtumisest Eesti riiki.

6.1 Euro RSCG PR soovitus

Teeme ettepaneku järgmisteks jätkutegevusteks:

Kampaania „Ekspert annab hinnangu“:

- ✓ Keele õppimise valdkonnas ekspertide kaardistamine nii Eestis, kui ka Venemaal ja Euroopas;
- ✓ Nende kaasamine kampaaniasse;
- ✓ Ekspert hinnangute kommunikeerimine vene meedias;
- ✓ Kampaania sihtrühmaks on ajakirjanikud ning avalikkus.

Pressiürituste korraldamisel lähtuda kontseptsioonist „Probleemid ning nende lahendused“. Pressikonverentside ja брииingute ettevalmistamisel oleks efektiivsem panna peamist rõhku sellele, millised probleemid olid Haridusministeeriumi poolt tuvastatud ning milliseid lahendusi pakutakse selleks, et üleminek eestikeelsele aineõppele veneõppekeelelega koolides läheks sujuvamalt ning võimalikult valutult. Pressikonverentsidele kutsutakse eksperte.

Statistiliste andmete senisest tõhusam kommunikeerimine. Pressiteadete edastamise või artiklite vahendamise kaudu regulaarselt edastada ajakirjanikele ning avalikkusele üleminekut iseloomustavaid numbreid ja fakte.

Ülemineku osalejatele suunatud suhtekorraldustegevused. Koolidirektoritele, õpetajatele suunatud kommunikatsioon ning seletustöö.

Eraldi meediatöö Ida-Virumaal.

Edulugude projekt. Kampaania on suunatud ülemineku osalejatele – õpilastele, vanematele, osaliselt õpetajatele.

Regulaarselt erinevate ekspertide arvamused pressiinfona.

Kõigi nende tegevuste osas on Euro RSCG PR valmis pakkuma oma rahvusvaheliselt tõestatud lahendusi ning nõustamist.

Parimate soovidega,
Jelena Petuhhova
Euro RSCG PR